

General Certificate of Secondary Education
2010–2011

Eolaíocht: Teastas Singil (Modúlach)

Gníomhaíocht Dhaonna agus Sláinte
Modúl 2

Ardsraith

[GSC22]

DÉ HAOINE 20 BEALTAINE 2011, MAIDIN

AM

45 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.

Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo.

Freagair **gach ceann** de na **sé** cheist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 45 an marc iomlán don pháipéar seo.

Léiríonn figiúirí idir lúbíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

Uimhir Lárionaid

71	
----	--

Uimhir Iarrthóra

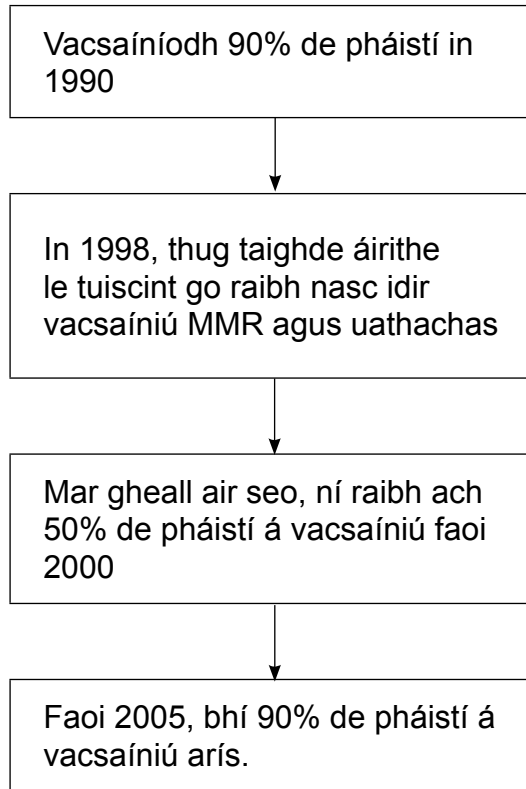
--

Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	

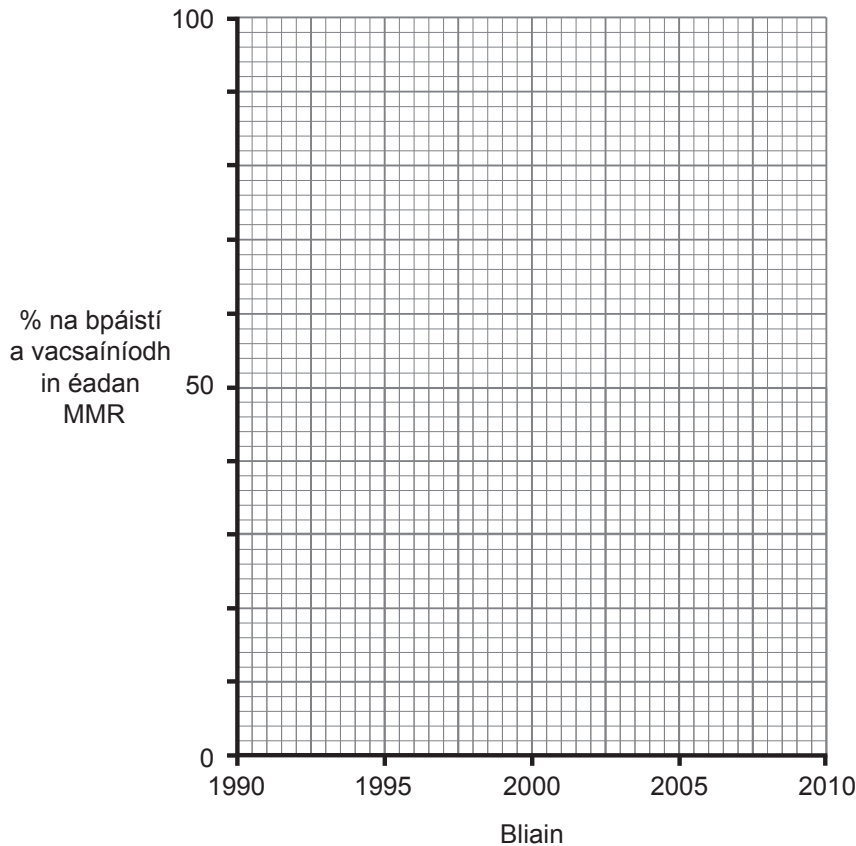
Marc Iomlán	
-------------	--

1 (a) Léiríonn an tsreabhchairt seo thíos cad é mar a bhí líon na bpáistí a bhí á vacsaíniú in éadan MMR ag athrú idir 1990 agus an lá atá inniu ann.

(i) Agus an fhaisnéis thuas in úsáid, comhlánaigh an graf seo thíos leis an athrú ar chéatadán na bpáistí a bhí á vacsaíniú a thaispeáint.

[2]

(ii) Mí­nigh cad chuige a bhfuil an céatadán de pháistí atá á vacsaí­níú in éadan MMR anois ar ais ag leibhéal 1990.

_____ [1]

(b) Mí­nigh cad é mar a chuidí­onn na rudaí thíos le daoine a chosaint ar mhiocróib dhochracha.

Scannáin mhúcasacha i gcuas na sróine _____

_____ [1]

Fuiltéachtadh _____

_____ [1]

(c) Mí­nigh cad é mar a chosnaí­onn antasubstaintí daoine ar ghalair.

_____ [3]

- 2 (a) Bhí tráth ann nuair a bhí planda an tsabhaircín an-choitianta i dTuaisceart Éireann; tá bláthanna deasa air agus ba ghnách le daoine cuid mhór acu a bhaint. Is fearr a fhásann sé i dtalamh nádúrtha féaraigh gan leasú, áit nach mbíonn sé faoi scáth plandaí eile.

© CCEA

Tháinig laghdú ar líon an tsabhaircín ar chúiseanna éagsúla. Orthu seo tá leasachán a úsáid le níos mó féir a fhás d'eallach.

- (i) Míneigh ina iomláine cad é mar a laghdófaí ar shabhaircíní mar gheall ar leasachán a bheith in úsáid go forleathan.

_____ [2]

- (ii) Seachas laghdú ar an leasachán atá in úsáid ar thalamh féaraigh, **luaigh dhá** rud is féidir a dhéanamh leis na sabhaircíní a chosaint ar dhíothú.

_____ [2]

- (b) Ainmnigh speiceas **amháin** eile atá i mbaol agus luaigh fáth amháin a bhfuil sé i mbaol díothaithe.

_____ [2]

LEATHANACH BÁN

(Leanann ceisteanna ar an chéad leathanach eile)

- 3 Is féidir monatóireacht a dhéanamh ar an timpeallacht trí líon na léicean atá ag fás ar chrainn a chuntas.

© Wildscape/Alamy

Is sampla de thoisic bhitheach é an léicean.

- (a) Cad é an chiall atá le toisc bhitheach?

_____ [1]

- (b) D'fhiosraigh Eoin líon na bplandaí léicin ar chrainn fuinseoige a bhí faid dhifriúla ar shiúl ó dhá bhaile (Dún Duilleogach agus Éadan an Ghuail).
Níor chuntais sé ach na léicin suas go dtí 2 mhéadar ón talamh agus níor chuntais sé ach 5 chrann i ngach áit.

Tá a chuid torthaí sa tábla thíos.

Fad ó lár an bhaile/km	Meánlíon na léicean ar gach crann	
	Dún Duilleogach	Éadan an Ghuail
0	8	0
5	7	2
10	9	3
15	8	4
20	9	5

Ní fhásann léicin i gceantair iontach tionsclaíoch (truailithe) agus is fearr a fhásann siad nuair atá na leibhéil thruailithe íseal.

- (i) Cuir síos ar na torthaí d'Éadan an Ghuail agus tabhair míniú orthu.

_____ [2]

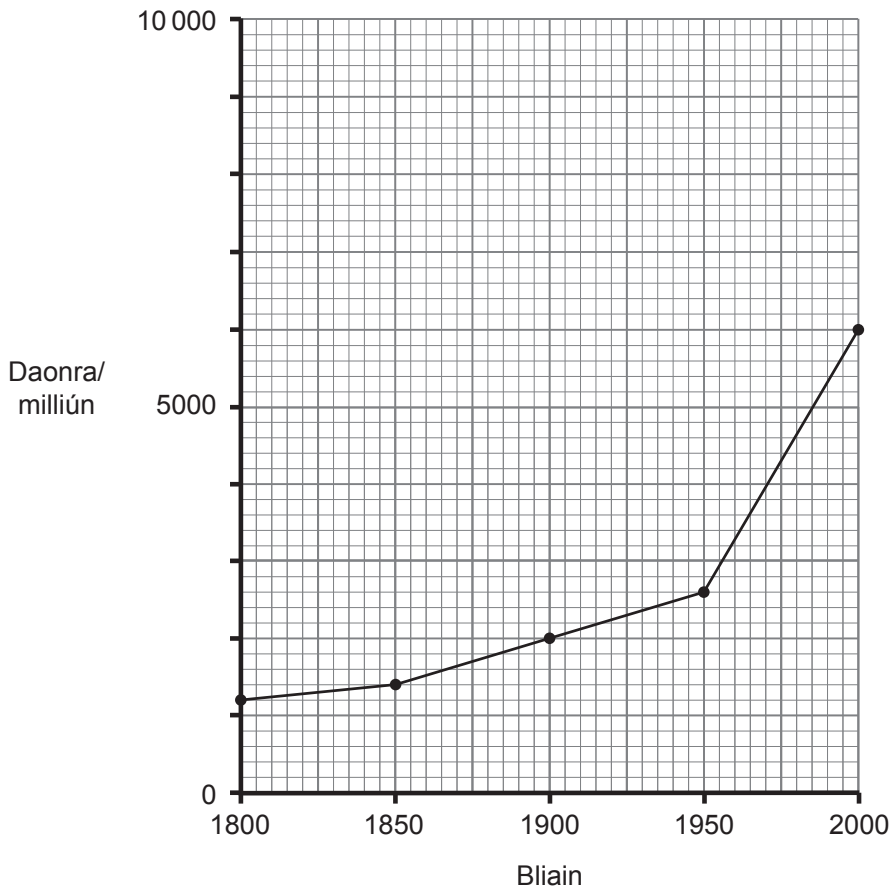
- (ii) Cuir síos ar na torthaí do Dhún Duilleogach agus tabhair míniú orthu.

_____ [2]

- (iii) Luaigh dhá rud a thiocfadh le hEoin a dhéanamh le torthaí níos iontaofa a fháil.

1. _____
2. _____ [2]

4 (a) Léiríonn an graf seo cad é mar a bhí daonra an domhain ag ardú le 200 bliain anuas.

Tá formhór na rialtas ag éirí buartha faoin choimhlint a d'fhéadfadh a bheith ann idir an daonra a bheith ag ardú agus an dochar a dhéanfaí don phláinéad.

(i) Luaigh dhá dhóigh a ndéantar dochar don phláinéad mar gheall ar an daonra a bheith ag ardú.

1. _____ [1]

2. _____ [1]

Tá cuid mhór rialtas ag iarraidh laghdú ar an ráta faoina bhfuil an daonra ag ardú; ach is cosúil nach bhfuil ag éirí leo.

(ii) An méadú seo ar an daonra, luaigh fáth **amháin** a bhfuil sé iontach deacair é a mhoilliú.

_____ [1]

(b) Fágann na daonraí níos mó seo go bhfuil strus mór ar rialtais le go leor bia a tháirgeadh dá bpobal. Agus cruithneacht mar shampla agat, mínigh cad chuige a dtáirgtear níos mó bia mar gheall ar roghnú saorga.

[2]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

5 (a) Bhí an nós ann uair amháin go dtabharfaí antaibheathaigh go rialta d'ainmhithe a ndearnadh dianfheirmeoireacht orthu cé nach raibh siad tinn.

(i) Luaigh an dóigh a dtéann sé seo chun tairbhe don fheirmeoir.

[1]

(ii) I gcás mhórchuid na dtíortha san Eoraip, níl sé ceadaithe antaibheathaigh a thabhairt do bheostoc nach bhfuil tinn. Seachas an nós seo a bheith mí-eiticiúil, is féidir go n-éireoidh baictéir frithsheasmhach in éadan antaibheathach mar gheall air.

Mínigh cad é mar a éiríonn baictéir frithsheasmhach in éadan antaibheathach.

[3]

(b) Baictéir atá frithsheasmhach in éadan antaibheathach, is dócha go mbeidh siadsan go háirithe ina gcúis le heipidéimí agus le paindéimí. Luaigh fáth **amháin** le cad chuige.

[1]

- (c) Bíonn roinnt céimeanna i gceist maidir le cógais agus drugaí a fhorbairt.
Orthu seo tá:

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

tástáil chliniciúil : tástáil in vitro : ceadúnú : tástáil ar ainmhithe

- (i) Cuir na céimeanna san ord ceart.

[1]

- (ii) Seachas cúrsaí eiticiúla, luaigh argóint **amháin** ar son agus argóint **amháin** in éadan drugaí nua a thástáil ar ainmhithe.

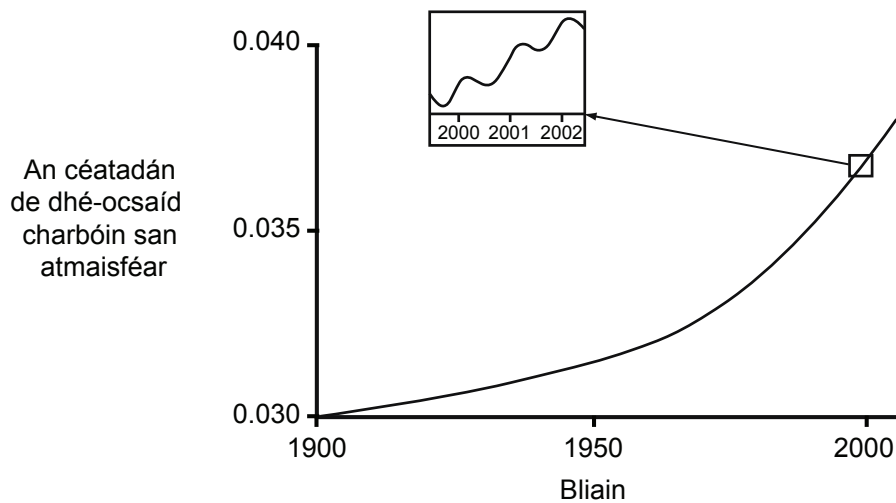
Ar son _____

[1]

In éadan _____

[1]

- 6 (a) Léiríonn an graf thíos cad é mar atá na leibhéil dé-ocsaíd charbóin san atmaisféar ag ardú.

- (i) An **ráta** faoina bhfuil dé-ocsaíd carbóin ag bailiú san atmaisféar, luaigh fáth **amháin** a bhfuil se ag ardú.

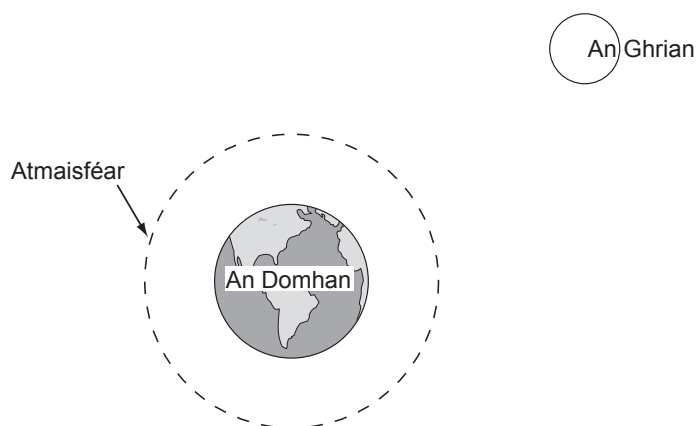
_____ [1]

- (ii) Léiríonn an graf go raibh athruithe séasúracha ann sna leibhéil dé-ocsaíd charbóin sa tréimhse 2000-2002. Tabhair míniú air seo.

 _____ [2]

(b) Cruthaítear ‘brat ceaptha teasa’ mar gheall ar an dé-ocsaíd charbóin a bheith ag bailiú san atmaisféar. Ceapann an brat seo radaíocht teasa ón Ghrian agus is é seo is cúis le téamh domhanda.

(i) Comhlánaigh an léaráid seo thíos lena thaispeáint cad é mar a cheaptar radaíocht teasa ón Ghrian taobh istigh d’atmaisféar an Domhain.

[1]

(ii) Is é a bhí i gceist le comhaontú Kiótó ná rialtais a bheith ag iarraidh téamh domhanda a laghdú.

Bhí iarrachtaí eile ann ar na mallaibh comhaontú eile a chur in áit chomhaontú Kiótó. Mínigh ina iomláine cad chuige.

_____ [2]

(c) Deir an chuid is mó d’eolaithe go bhfuil téamh domhanda ag déanamh dochair don bhithéagsúlacht ar an Domhan.

(i) Mínigh an chiall atá leis an téarma bithéagsúlacht.

_____ [1]

(ii) Mínigh ina iomláine cad é mar a laghdófaí ar bhithéagsúlacht mar gheall ar théamh domhanda.

_____ [2]

(d) Tiontaíonn úinéirí talaimh áirithe cuid den talamh talmhaíochta acu ina choillearnach leis an timpeallacht a chaomhnú. Déan cur síos agus tabhair míniú ar dhóigh **amháin** a dtéann sé seo chun tairbhe don timpeallacht.

[2]

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.